

ODVETVOVÁ ŠPECIALIZÁCIA V SR

Ing. Zoja Čutková, PhD., Ing. Milan Donoval
Národná banka Slovenska

Pokračovanie z čísla 8/2004

1.2 Zamestnanosť a produktivita práce

Vývoj zamestnanosti¹ v SR bol v rokoch 1996 – 2002 v rozhodujúcej miere ovplyvnený transformáciou spoločnosti a prebiehajúcou reštrukturalizáciou hospodárskej sféry. Z údajov o počte pracujúcich v SR je zrejmé, že k najväčším štrukturálnym posunom dochádzalo v ekonomike SR v období rokov 1997 – 2000. Dôsledkom reštrukturalizácie bol pokles podielu zamestnanosti v pôdohospodárstve, priemysle a stavebníctve a naopak, zvýšenie podielu zamestnanosti v službách. V rámci služieb dochádzalo najmä k zvyšovaniu zamestnanosti v obchodných a finančných službách, čo sa prejavilo v raste podielu týchto odvetví na celkovej zamestnanosti.

V priemere za EÚ najstabilnejšiu tendenciu vývoja štruktúry zamestnanosti zaznamenali verejné služby, obchodné služby a stavebníctvo. K najvýznamnejším štrukturálnym posunom dochádzalo v pôdohospodárstve a priemysle, ktoré zaznamenali postupne klesajúci podiel zamestnanosti a v odvetviach finančných služieb, ktorých váha sa do roku 2001 kontinuálne zvyšovala.

V porovnaní s priemerom EÚ mala SR vyšší podiel pracujúcich v produkčných odvetviach – v pôdohospodárstve a priemysle, ktoré v rokoch 1996 – 2002 dosahovali v priemere takmer 38 % z celkovej zamestnanosti v SR, kým v EÚ to bolo približne 26 %. Z odvetví služieb mala SR oproti priemeru EÚ nižší podiel pracujúcich vo verejných a obchodných službách. Pomerne

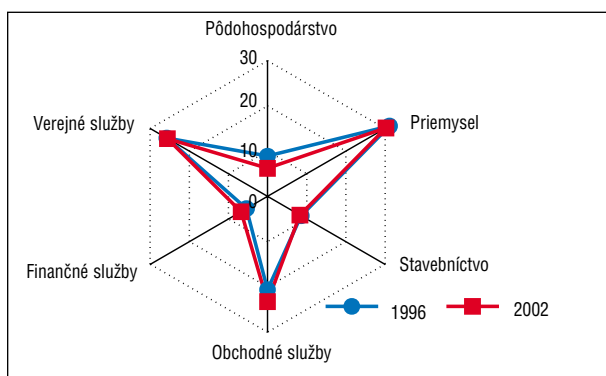
SR – štruktúra zamestnanosti podľa odvetví

(údaje v %)

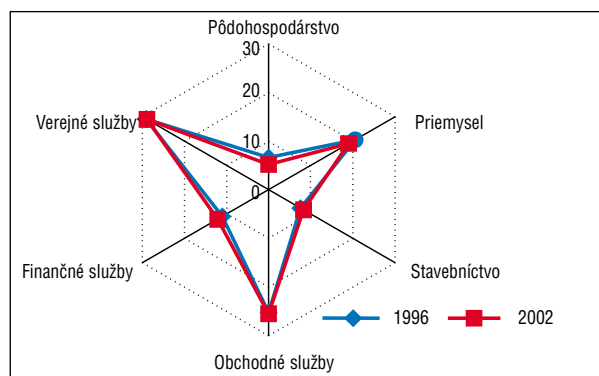
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	priemer 1996 – 2002
Pôdohospodárstvo	8,9	9,2	8,3	7,4	6,7	6,1	6,2	7,5
Priemysel	31,0	30,2	30,1	29,6	29,3	29,6	30,1	30,0
Stavebníctvo	8,5	9,1	9,3	8,9	8,0	8,0	8,3	8,6
Služby spolu	51,4	51,4	52,2	54,1	55,9	56,0	55,0	53,7
Obchodné služby	20,6	21,5	22,5	23,0	23,4	23,0	23,2	22,5
Finančné služby	5,3	4,7	5,2	5,5	6,1	6,7	6,7	5,7
Verejné služby	25,5	25,1	24,5	25,6	26,4	26,2	25,1	25,5

Zdroj: ŠÚ SR, výberové zisťovanie pracovných síl

Graf 1 Zamestnanosť podľa odvetví v SR

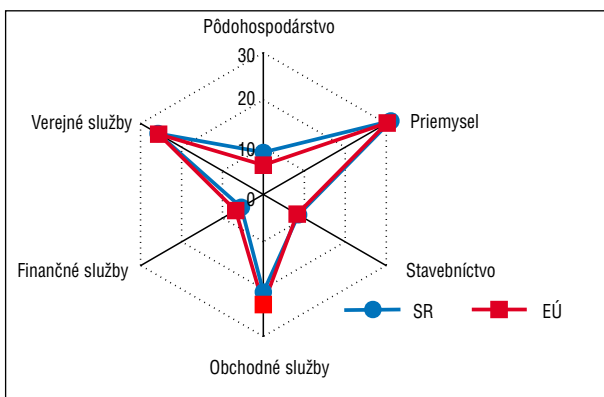

Graf 2 Zamestnanosť podľa odvetví v EÚ

¹ Vzhľadom na medzinárodnú porovnateľnosť sa článok zameriava na údaje podľa výberového zisťovania pracovných síl. Podľa tejto metodiky celkový počet pracujúcich zahŕňa zamestnancov, podnikateľov (bez zamestnancov i so zamestnancami), vypomáhajúcich členov domácností podnikateľov. Celkový počet

pracujúcich okrem pracujúcich v jednotlivých odvetviach obsahuje aj spolupracujúce osoby v súkromných domácnostiach, v exteriórnych organizáciách a osoby, u ktorých sa nepodarilo zistiť, v ktorom odvetví pracujú (v sledovanom období spolu 0,0 – 0,4 % podiel na celkovom počte pracujúcich v SR).

Graf 3 Zamestnanosť podľa odvetví v SR a EÚ v rokoch 1993 – 2002

nej hodnoty tvoria mzdové prostriedky zamestnancov verejného sektora, ich rast teda významne ovplyvňuje vývoj pridanej hodnoty v tomto sektore. Metodické problémy sú aj na strane zamestnanosti, keďže dostupné údaje za odvetvia zohľadňujú iba prácu na plný pracovný čas, v dôsledku čoho môže byť produktivita práce v niektorých odvetviach s vysokým počtom osôb pracujúcich na kratší pracovný čas podhodnotená.

Z porovnania vývoja odvetvovej produktivity v SR a v priemere za EÚ vyplýva, že kým produktivita v SR rástla vo všetkých odvetviach, v EÚ bol jej vývoj diferencovaný – v stavebníctve poklesla a iba veľmi mierne rast dosiahla vo verejných a finančných službách. Túto skutočnosť možno zdôvodniť vyšším prírastkom

Odvetvová štruktúra zamestnanosti v SR a EÚ (priemer za roky 1996 – 2002)

(údaje v %)

	Pôdohospodárstvo	Priemysel	Stavebníctvo	Obchodné služby	Finančné služby	Verejné služby
SR	7,5	30,0	8,6	22,5	5,8	25,7
EÚ – priemer	5,8	19,8	7,9	25,4	12,0	29,0
Krajiny nad priemerom EÚ	GR 17,7 PT 12,8	DE 24,8 PT 23,0	PT 10,7 ES 10,7	GR 29,6 ES 28,5	LU 24,8	SE 37,3 DK 35,8
Krajiny pod priemerom EÚ	LU 1,6 GB 1,6 BE 1,9	LU 14,1 NL 15,5 GR 15,8	SE 5,5 FI 6,1 NL 6,2	SE 21,9 FI 22,4 DE 23,2	PT 6,4 GR 7,4	LU 21,9 GR 22,6

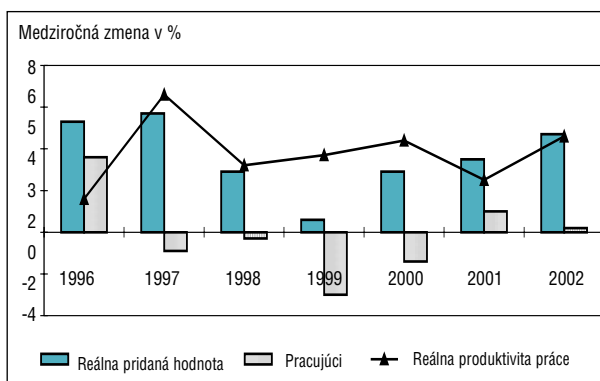
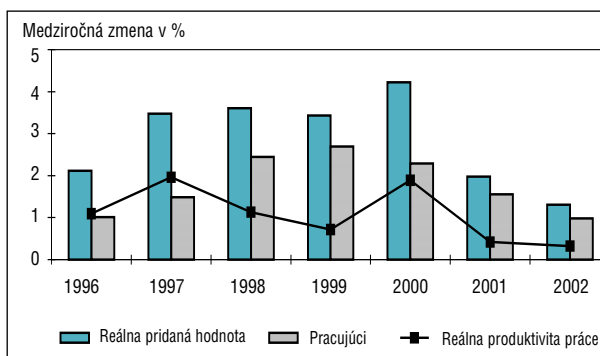
Zdroj: Prepočty NBS z údajov ILO

výrazné rozdiely zaznamenali finančné služby, kde bolo v SR zamestnaných necelých 6 % z celkového počtu pracujúcich, zatiaľ čo v EÚ ich podiel predstavoval 12 %.

Štrukturálne posuny v oblasti zamestnanosti na Slovensku sa premietli do vývoja produktivity práce², ktorý bol v SR v období 1996 – 2002 rozkolísaný. V jednotlivých rokoch rástla produktivita práce v rozpätí 1,6 až 6,6 %, v priemere za obdobie dosiahla 3,8 % rast. Jej vývoj bol prevažne ovplyvnený rastom pridanej hodnoty, nakoľko zamestnanosť v sledovanom období (s výnimkou roku 1996) klesala, resp. iba mierne rástla. Naopak, zamestnanosť v EÚ počas celého obdobia rástla relatívne vysokým tempom, čo sa premietlo v pomalšej dynamike produktivity práce v EÚ oproti SR.

Odvetvový pohľad na vývoj produktivity práce naznačuje zdroje vývoja súhrnnej produktivity. Údaje o vývoji produktív za odvetvia sú však do značnej miery poznamenané metodikou merania pridanej hodnoty jednotlivých odvetví, najmä v službách, čo môže skresľovať porovnanie ich produktív v rámci tej-ktorej krajiny, resp. širšieho hospodárskeho priestoru. Napr. v odvetviach verejných služieb rozhodujúcu časť prida-

² Vzhľadom na dostupnosť údajov je meraná ako hrubá pridaná hodnota v stálych cenách na jedného pracujúceho.

Graf 4 Vývoj produktivity práce v SR a jej faktorov

Graf 5 Vývoj produktivity práce v EÚ 15 a jej faktorov

pridanej hodnoty v SR takmer vo všetkých odvetviach (s výnimkou priemyslu), ako aj odlišným vývojom odvetvovej zamestnanosti v SR a v EÚ, čo dokumentujú údaje v nižšie uvedenej tabuľke.

Hodnoty vývoja produktivity práce za obdobie 1996 až 2002 boli v odvetviach hospodárstva SR oproti EÚ značne rozkolísané. Relatívne najstálenejší trend mala v SR produktivita práce v pôdohospodárstve (trvalý rast

Zhrnutie

Analýza odvetvovej štruktúry slovenskej ekonomiky poukázala na vyššie zastúpenie pôdohospodárstva a priemyslu a naopak, nižšie zastúpenie služieb v porovnaní s priemerom za krajiny EÚ. Kým v EÚ bol podiel služieb na tvorbe pridanej hodnoty v priemere 70 %, v SR prispievali k celkovej tvorbe pridanej hod-

Porovnanie vývoja produktivity práce a jej faktorov v SR a EÚ

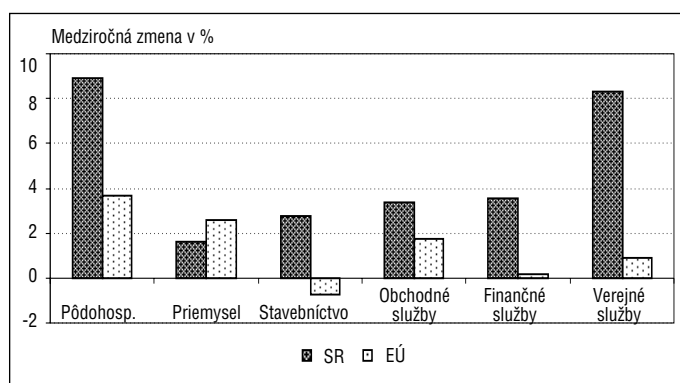
(priemer za roky 1996 – 2002)

(medzir. zmena v %, s.c.)

	Spolu	Pôdohospodárstvo	Priemysel	Stavebníctvo	Obchodné služby	Finančné služby	Verejné služby
SR							
Produktivita práce	3,8	8,9	1,6	2,8	3,3	3,5	8,3
Pridaná hodnota	3,7	2,7	1,4	2,4	4,8	5,0	8,2
Zamestnanosť	-0,1	-5,4	-0,2	-0,5	1,4	2,2	-0,1
EÚ							
Produktivita práce	1,1	3,7	2,6	-0,7	1,7	0,2	0,9
Pridaná hodnota	2,9	0,7	2,6	2,0	3,8	3,7	1,8
Zamestnanosť	1,8	-2,9	0,0	2,8	2,0	3,5	1,0

Zdroj: Prepočet NBS z podkladov ŠÚ SR, OECD a ILO

Graf 6 Porovnanie vývoja produktivity práce v odvetviach
(priemer za roky 1996 – 2002)

od roku 1997), v ostatných odvetviach sa s väčším alebo menším časovým odstupom striedali obdobia jej rastu a poklesu. Najvýraznejšie výkyvy v produktivite práce zaznamenali verejné služby. Napriek relatívne rýchlemu rastu úroveň produktivity práce SR v priemere za sledované obdobie predstavovala len 49,6 % priemeru EÚ (v parite kúpnej sily) a nedosahovala ani úroveň najmenej vyspelých krajín. Pozitívnym momentom bola skutočnosť, že za obdobie siedmich rokov sa úroveň produktivity práce SR vo vzťahu k EÚ zvýšila z 43,7 % v roku 1996 na 56,2 % v roku 2002. Za predpokladu, že Slovensko bude pokračovať v nastúpenom trende reštrukturalizácie ekonomiky a realizácie reforiem, a že bude pokračovať príliv zahraničného kapitálu, je možné v aj v budúcnosti naďalej očakávať rýchlejší rast produktivity práce ako v krajinách EÚ.

noty 60 %. V službách v EÚ pracovalo viac ako 66 % z celkového počtu pracujúcich, zatiaľ čo v SR to bolo 54 %.

Počas obdobia siedmich rokov však ekonomika SR zaznamenala pomerne významné posuny vo svojej odvetvovej štruktúre smerom k službám, čo bolo spôsobené aj priamymi zahraničnými investíciami (PZI) smerujúcimi do odvetvia obchodu a bankovníctva. Najviac sa k úrovni v EÚ približujú obchodné služby, kým tvorba pridanej hodnoty a zamestnanosť vo finančných službách v SR, napriek dynamickým zmenám, stále zaostáva za priemerom EÚ. Štrukturálne zmeny v SR najmenej zasiahli verejné služby,

ktoré si počas sledovaného obdobia udržali takmer stabilný podiel na celkovej pridanej hodnote i zamestnanosti. Váha verejných služieb v ekonomike SR tak stále zaostáva za úrovňou EÚ. Podiel stavebníctva na celkovej pridanej hodnote i zamestnanosti SR je takmer zhodný s podielom v európskych krajinách. Podiely pôdohospodárstva a priemyslu v SR prevyšujú ich váhu v EÚ, avšak trend znižovania ich podielov v priebehu jednotlivých rokov je rovnaký ako v EÚ. V súvislosti s najnovšími informáciami o smerovaní PZI do automobilového priemyslu je však možné očakávať minimálne stagnáciu podielu priemyslu na tvorbe pridanej hodnoty a zamestnanosti.

Pokračovanie v č. 10/2004